

Francija in Španija bosta odprli mejo

Voditelji železniških unij protestirajo.
Glasi komunistične stranke napadlo
Schumanovo vlado

Pariz, 9. feb. — Francija in Španija sta naznanili, da bosta danes odprli skupno mejo, katera je bila zaprta skoraj dve leti. Naznanilo je takoj izzvalo proteste s strani francoskih unij in komunistov.

Voditelji železniških unij so izjavili, da železničarji ne bodo na vlakih, ki bodo odhajali iz Francije v Španijo, ki je pod fašistično diktaturo generala Francisa. Komunistične organizacije in Splošna delavska federacija protestirajo proti odprtju meje. Komunistični poslanci iz južne Francije so naslovili formalni protest francoskemu zunanjemu uradu.

List L'Humanite, glasilu komunistične stranke, je objavil uvodnik z ostrim obsojdom vlade premierja Roberta Schumana. Uvodnik trdi, da se je vlada odločila za odprtje meje na ukaz iz Washingtona.

Meja med Francijo in Španijo je bila zaprta 1. marca 1946, ko so bili komunisti v francoski vladi in je bil vpliv levičarjev močan v Franciji.

Socialistični list Le Populaire je podprl akcijo Schumanove vlade. Piše, da bo odprtje skupne meje omogočilo obnovo trgovine med Francijo in Španijo. Naglasil je, da so francoski socialisti še vedno proti Francove mu režimu, toda francosko politiko proti temu režimu je podprlo le nekaj drugih držav. Francoska ekonomija je utrpela veliko škodo po zaprtju meje.

Francoski parniki bodo spet odhajali v španske luke in francoski židovi v bitkah v Palestini.

Jeruzalem, Palestina, 9. feb. — Dva Arabci in sedem židov je bilo ubitih v bitkah v Palestini večer. Bitke med židi in Arabci so izbruhle 29. novembra, ko je skupščina Združenih narodov sprejela načrt glede razdelitve Palestine na dve državi. Skupno število žrtv je naraslo na 1.080.

WALLACE POZVAL NASPROTNIKE, NAJ PODOJAO SVOJE ZA OBLJUBE

Columbus, O. — (FP) — Henry A. Wallace, predsedniški kandidat nove progresivne stranke, je v svojem govoru na tujaknjem zborovanju pozval vse kandidate za javne urade, vključno s predsednikom Trumanom, naj se mu pridružijo v izjavi s sledečo obljubo:

"Obvezujem se, da ne bom vedoma sprejel podpore od nobene posameznika ali skupine, ki propagira omejitve demokratične akcije za katerega koli posameznika ali skupino, niti ne podpore od katerega koli posameznika ali skupine, ki bi omejevala civilne svoboščine drugih zaradi rase, polti ali vere, niti ne podpore od katerega koli posameznika, ki propagira nasilno strnoglavljenje vlade Združenih držav."

Wallace je dalje rekel, da ne bi mogli podati take zaobljube tisti kandidati, "ki podpirajo Taft-Hartleyev zakon in druge zakone, ki zabranjujejo legalno politično akcijo delavskim unijam, niti ne tisti, ki sprejmejo podporo od strank ali posameznikov, ki propagirajo 'belopoltno superiornost'."

Dalje ne bi mogli podati zaobljube kandidati, "ki hočejo preprečiti svobodno izražanje

mišljenja v našem demokratičnem ustroju z odredbami o lojalnosti, z ustrahovanji kot to dela kongresni odsek za neameriške aktivnosti in z zakonskimi osnutki za preprečenje skupni nam, da ne pridejo na glasovnico."

Wallace je napovedal, da gibanje nove stranke stoji pred "najsilovitejšo propagando o rdečem strašilu v vsej zgodovini." Dalje je rekel, "da ni nobenega dokaza, da komunisti propagirajo nasilno strnoglavljenje ameriške vlade."

Dalje je Wallace naglasil, "da komunisti, ki podpirajo neodvisne kandidate, bodo podpirali naš program, ne pa komunistični program. Jaz nisem komunist ali socialist ali marksist katere koli vrste, vsekakor pa ne vidim ničesar zločinskega v propagiranju drugačnih ekonomskih in socialnih idej, četudi se morda z njimi ne strinjam."

S svojim javnim pozivom je Wallace mojstrsko igril po vseh kandidatih obeh starih strank, ki mišlajo s svojimi političnimi manevri za glasove. Pozval jih je, naj javno izpričajo svoje stališče o vseh vitalnih vprašanjih dežele.

Pritisk na Trumanovo administracijo

Revidira naj politiko
glede Palestine

Washington, D. C., 9. feb. — Trumanova administracija je pod močnim pritiskom, čigar cilj je revizija ameriške politike glede Palestine. Vprašanje je povzročilo krizo v Trumanovem kabinetu. Uradniki obrambnega departamenta so se ustrašili odpora arabskih dežel proti razdelitvi Palestine na dve državi — židovsko in arabsko.

Ameriški delegati so glasovali za načrt glede razdelitve Palestine na zborovanju generalne skupščine Združenih narodov v novembru. V nevarnosti so oljna polja ameriških kompanij v arabskih deželah.

Predsednik Truman in državni tajnik Marshall sta proti reviziji ameriške politike v Palestini. Revizijo zahtevajo obrambni tajnik Forrestal, državni podtajnik Lovett in pomožni državni tajnik Armour. Izrekli so se proti ustanovitvi židovske države v Palestini.

Forrestal argumentira, da mora Amerika obdržati oljna ležišča v Saudi Arabiji v interesu svojega industrijskega življenja in z vidika možnosti vojne z Rusijo. Dejal je, da bo morala Amerika podpreti odločitev glede razdelitve Palestine s tanki.

Neki član kabineta je opozoril Trumanu, da bi bila revizija ameriške politike v Palestini težak udarec Združenim narodom. Možnost je, da se bo Truman udal pritisku. Odločitev bo morda padla ta teden.

Kuba odredila odmerjanje gasolina

Havana, Kuba, 9. feb. — Vlada je odredila odmerjanje gasolina, ker se zaloge naglo črpajo. Avta na transportacijo je bila znižana za 50 odstotkov zaradi pomanjkanja gasolina. Vlada je zasedla 2.000.000 galonov gasolina, ki je bil pripeljan v Havano iz Texasa za ameriško Standard Oil Co. Črna tržišča delajo profite. Galon gasolina na črnih tržiščih v Havani stane dolar, v drugih mestih pa \$1.50.

Rešeni ribiči so bili pripeljani v to luko na krovu parnika obrežne straže.

Domače vesti

Nova učiteljica

Detroit, Miss Vera J. Semec, članica društva 564 SNPJ in hči družine Anton in Jennie Semec, je 29. jan. uspešno absolvirala učiteljski tečaj na Wayne University in dobila diplomu kot "Bachelor of Science in Education".

Nov grob v Illinoisu

West Frankfort, Ill. — Dne 28. jan. je umrla Helena Majdič, rojena Podbevšek, stara 67 let, doma iz Gornjega Šmartna, Stajersko. Podlegla je sladkorni bolezni, za katero je bolehal 17 let. Zapuščena moža Juhna Majdiča, zapuščnika društva 313 SNPJ, dva sinova in hčer, vsi odrasli, katerim društvo izreka sožalje.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Po petmesečni bolezni je umrla Mary Kekić, stara 62 let, doma iz vasi Serneče, članica HBZ. Zapuščala tri sinove, poročeno hčer in šest vnukov, v starem kraju pa več bratov in sester. — Iz Francije je bilo pripeljana trupla Stanleyja J. Zupančiča, ki je padel v Normandiji 26. jun. 1944. — Poročila sta se Frank Erbežnik ml. in Ann R. Turner iz Lukavice, O., v Collinwoodu pa Ann Aucin in John Augustine. — V bolnišnici Glenville se nahaja Jimmy Kozel, sin družine Jim in Mary Kozel iz Euclida, ki je srečno preživel operacijo. John Zmedel pa je preživel operacijo v bolnišnici Charity. — Pri družini Louis Zihnerl v Euclidu so se oglasile rojenice in pustile prvorojenke. — Pri prihodnjih primarnih volitvah bo več Slovencev iskalo podporo volilcev. Edward J. Kovačič, koncilman 23. warda, je prijavil kandidacijo za okrajnega komisarja, Joseph W. Kovach za okrajnega blagajnika, William M. Boyd za državnega senatorja, William A. Kastelle za državnega poslanca in Edward L. Pucel za centralni odbor iz 20. okraja. Vsi so demokratje.

Išče brata

St. Louis, Mo. — Kristjan Mahnič iz Stori, p. Sežana pri Trstu, bi rad izvedel za svoja dva brata Franka in Antona Mahnič. Naj mu pišeta ali pa se zglašita na naslov: Frank Mahnič, 4422 Nessko st., St. Louis 16, Mo.

Izpraznjevanje tovarn v ameriški coni

Marshall zagovarja
reparacijski program

Washington, D. C., 9. feb. — Državni tajnik Marshall je dejal, da se bo izpraznjevanje nemških tovarn in industrijskih podjetij nadaljevalo v ameriški okupacijski coni, čeprav kritiki trdijo, da je to v nasprotju z načrtom glede ekonomskega okrevanja in rehabilitacije zapadne Evrope.

Svoje stališče je Marshall pojasnil v pismu senatorju Vandenbergu, republikancu iz Michiganu in načelniku oddelka za zunanje zadeve. Dejal je, da so važni in tehtni razlogi za izpraznjevanje nemških tovarn v ameriški okupacijski coni, "kar kongres morda ne more razumeti." To je v soglasju s programom reparacij. Ako se program ne bi izvajal, bi nastale resne komplikacije v zapadni Nemčiji.

Kongres vodi preiskavo reparacijskega programa v zvezi z zasilnim Marshallovim načrtom, ki predvideva ameriško pomoč v vsoti sedemdeset milijard dolarjev zapadni Evropi. Nekateri kongresniki in senatorji trdijo, da odvažanje strojev iz nemških tovarn v druge dežele ovira ekonomsko okrevanje zapadne Evrope. Koristi od tega ima Sovjetska unija.

Marshall je informiral Vandenbergu, da ameriški reparacijski program podpira Velika Britanija, Francija in druge države v zapadni Evropi. Program izjava v smislu navodil državnega departamenta general Lucius D. Clay, vojaški guvernir v ameriški okupacijski coni.

Bolgarska domovinska fronta reorganizirana

Sofija, Bolgarija, 9. feb. — Domovinska fronta je bila reorganizirana in s tem je v bistvu le ena stranka dobila oblast. Premier Jurij Dimitrov je dosegel svoj cilj. Čez 200.000 ljudi je korakalo mimo odra, na katerem je stal Dimitrov, in pozdravljalo reorganiziranje domovinske fronte. Poleg Dimitrova je bil ruski general. V domovinski fronti so zdaj vključene vse politične stranke.

Odpor proti komisiji v južni Koreji

Sabotiranje železniškega prometa in
komunikacijskih linij. Ameriške čete
pripravljene za akcijo

Seoul, Koreja, 9. feb. — Sabotiranje železniškega prometa in komunikacijskih linij v južni Koreji, ki je pod ameriško okupacijo, je v razmahu. Ameriške vojaške oblasti vidijo v incidentih pritisk na komisijo Združenih narodov, da zapusti južno Korejo.

Letaki s pozivi za okle generalne stavke v južni Koreji so bili razpečani. General John R. Hodge, poveljnik ameriške okupacijske sile, je bil opozorjen, da bo stavka oklicana, ako ne bo komisija zapustila južne Koreje.

Člani komisije so na svoji seji zaključili, da se vprašanje volitev predloži mali skupščini Združenih narodov. Volitve naj bi bile uvod v razglas neodvisnosti Koreje. Rusija ni dovolila vstopa komisiji v severno Korejo, ki je pod sovjetsko okupacijo. Ruska ptoza je težak udarec komisiji.

Poveljstvo ameriške okupacijske armade poroča, da so saboterji iztrili potniški vlak 30 milj vzhodno od Seoula in razdejali železniško progo v več krajih. Saboterji so poškodovali tudi 49 lokomotiv.

Telegrafske žice med Seouлом in drugimi kraji so bile prerezane. Ameriške vojaške oblasti so naznanile aretacije 22 saboterjev.

"Pričakoval sem, da bodo pri zadevanju komisije 'Združenih narodov saboterji', je dejal general Hodge. "Ameriške čete so pripravljene za akcijo, ker je bile demonstrirane, da korejske oblasti so brez moči v nastali situaciji."

Voditelju bolgarske stranke proti smrti

Sofija, Bolgarija, 9. feb. — Državni tožilec je zahteval smrtno kazen za Dimitra Gičeva, bivšega voditelja agrarne stranke. Gičev je bil pomočnik Nikolaja Petkova, ki je bil spoznan za krivega zarote proti bolgarski vladi, obsojen v smrt in obsojen 23. septembra. Pričakuje se, da bo obtožba proti Gičevu izzvala proteste s strani Amerike in Velike Britanije. Obe državi sta protestirali proti eksekuciji Petkova.

Načelnik komisije je K. P. Menom. On je naznanil, da bo odletel v Lake Success, N. Y., in poročal o položaju v južni Koreji organizaciji Združenih narodov.

Trdi se, da levičarji izvajajo pritisk za odhod komisije iz južne Koreje. Ti zahtevajo takojšen odpoklic ameriških čet, konfiskacijo veleposestev in razdelitev med one, ki obdelujejo zemljo, podržavljenje industrij, izpostavitve političnih jetnikov iz ječ in transferiranje oblasti korejskemu ljudstvu.

Eksplodizija v premo- govniku v Arkansasu

Najmanj pet
rudarjev ubitih

Greenwood, Ark., 9. feb. — Najmanj pet rudarjev je bilo ubitih v eksploziji, ki se je pripetila v premogovniku Sunshine v bližini tega mesta v nedeljo popoldne. Premogovnik leži 20 milj južno od Fort Smitha.

Tri druge rudarje se pogreša in bojazen je, da so mrtvi. Čakniška agencija United Press poroča, da je bilo osem rudarjev ubitih.

Trupla treh rudarjev so bila prinešena na površje, dveh drugih pa najdena v premogovniku. Žrtve eksplozije so bili Joe Williams, Matt Denne, John Winters, Earl Fish in Ralph Morelock.

E. H. Noels, lastnik premogovnika, je dejal, da so trije drugi rudarji delali v premogovniku, ko se je pripetila eksplozija — bratje Frank, Louis in Albin Grice. (Ti so najbrže Slovenci. — Op. uredništva). A. V. Kaundart, član reševalne skupine, je dejal, da so bili bratje na koncu premogovnika in da so zvelo eno uro, preden bodo reševalci prišli do njih zaradi plina.

Reševalna dela vodi F. J. Fitzgerald, državni rudniški inšpektor. Vzrok eksplozije še ni ugotovljen. Pripetila se je ob 3:30 popoldne v globini 400 čevljev pod zemljo.

ČASOPISNI MAGNATI PRIPRAVILI NAČRT ZA ZLOM TISKARSKE UNJE

New York. — (FP) — Izdajatelji tujaknjih glavnih dnevnikov so izdelali načrte, ki jih nameravajo uvesti v slučaju tiskarske stavke ali izpora. Pogodba z izdajatelji in tiskarsko unijo ADF poteče 31. marca.

Načrti so obrazloženi v posebnih knjižici na 26 straneh. Ti vključujejo detajle o tiskanju časopisov po novi metodi s pisalnimi stroji, ki nadomeščajo tiskarske stroje. Te metode se že poslužujejo izdajatelji šestere časopisov v Chicagu, odkar je tiskarska unija oklicala stavko preteklega 24. novembra.

Novi pisalni stroji, ki se imenujejo varitype, so sicer slabo nadomestilo za tiskarske stroje, vendar pa z njimi izdajatelji bi jejo boj proti stavkarjem, četudi stane zasilni način izdajanja listov mnogo več. Poleg tega obéutijo čikaški izdajatelji listov veliko škodo na oglaših.

Vsi večji listi v New Yorku so se že preskrbeli z novimi pisalnimi stroji, v nekaterih slučajih pa so že uvedli nov način tiskanja v poskusne namene. Ti

eksperimenti se vršijo pod nadzorstvom zveze izdajateljev; ta zveza tudi vodi pogajanja s tiskarsko unijo.

Pogajanja med unijo in zastopniki listov so se začela 4. februarja. Medtem pa se upravništva listov mrzlično pripravljajo, da bodo nadaljevala z izdajanjem listov nemoteno, ako izbruhne stavka. V ta namen so poslala v Chicagu posebne izvedence, da proučijo "čikaški sistem" tiskanja listov brez stavcev.

Večina izdajateljev listov v manjših mestih je že sklenila pogodbe s tiskarsko unijo, časopisni magnati v velikih mestih pa se protivijo pogodbam. Vsekakor bodo newyorški časopisni magnati sledili zgledu svojih čikaških kolegov, ki so izzvali stavko s tem, da niso hoteli pristati na zvišanje mezde in vztrajajo pri zahtevi, ki je proti unijski delavnici na podlagi Taft-Hartleyevega zakona.

Ončno je, da so se časopisni magnati odločili, da zlomijo moč organiziranega delavstva kjer koli se jim posreči.

Prihodnjo pomlad se obeta mnogo delavskega nepokoja vsled zahtev za novo zvišanje plač. Taft-Hartleyev zakon bo ta pokoj še razmetil.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$9.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$9.50 za leto, \$4.75 za pol leta; za inosestevstvo \$11.00. Subscriptions rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$9.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts such as stories, plays, poems, etc. will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Kam Evropa?—III

V zadnjem članku smo orisali program, ki bi bil po našem mnenju potreben za sanacijo Evrope in premostitev velikega prepada med Zapadom in Vzhodom ter odpravo konfliktov, ki izvirajo iz strateških in imperialističnih ekspanzij Sovjetske Rusije in "free enterprizerke" Amerike. Naj se nekoliko pomudimo pri nekaterih točkah, ki sicer niso nove, vendar pa odpirajo novo perspektivo. In nova perspektiva je potrebna, ker sta se Amerika in Anglija zdaj definitivno odločili za razkosanje Evrope na dve antagonistični sferi. In sicer sta to storili iz razloga, ker so se v Londonu in Washingtonu začeli zavedati, da bi brez organiziranja zapadne Evrope v obliki anglo-ameriškega bloka lahko prej ali slej prišla vsa Evropa pod sovjetski vpliv.

Kaj bi bil rezultat takega razvoja, je zadnjič — 22. jan. — povedal angleški zunanji minister Ernest Bevin. In njegova deklaracija pred parlamentom je bila, da bi ruska dominacija Evrope neizbežno privedla do nove svetovne vojne, v kateri ne bodo padle samo atomske bombe, marveč tudi oblaki bakterij, s katerimi lahko pokončajo vse življenje — človeško, živalsko in rastlinsko — ne da bi porušili eno samo hišo. Znanstveni krogi danes priznavajo, da so kemiki in biologi zadnja leta razvili take bakterije in pline, da so relativno majhnimi količinami lahko pokončajo vsa živa bitja v sleherni državi. Te pline in bakterije lahko izdeluje vsaka država, ki misli na agresivno ali "obrambno" vojno. Pravijo, da je proces zelo enostaven in znan bakteriologom in kemikom v vseh državah.

Ker Bevin ni zagrozil z novo vojno kar tja vendar, marveč je izražal mnenje ne samo angleške, marveč tudi ameriške vlade, je treba najti pota in sredstva za preprečitev take katastrofe. Mi smo nekajkrat na tem mestu sicer že izrazili mnenje, da bi ne bilo niti proti ruskemu združenju Evrope v splošno federacijo, kajti le federalizirana Evropa si bo lahko ustvarila mirno sožitje narodov in odpravila vojne na svojih tleh. Toda pri tem imajo besedo — gospodarji in vladajoči krogi močnejše Amerike in Anglije, ki so v tem Bevinovem govoru povedali, da so pripravljene zaneti nov svetovni požar, nego bi videli rusko dominacijo Evrope.

To je bil v resnici najznačilnejši del Bevinovega govora. In ker zdaj vemo, pri čem smo, kakor lahko ve tudi Moskva, bi bila največja blaznost siliti v nekaj, kar tako rekoč neizbežno prinaša katastrofo. Za Evropo, za Rusijo, za Ameriko, za ves svet je sploh dobro, da je Bevin to povedal in posvaril vse narode predno je prepozno. Zdej pa je odvisno od vsega Zapada in Vzhoda. Ako na obeh straneh ne pride do streznjenja, tedaj lahko že današnja generacija drvi v svojo sigurno pogubo! Da smo bliže novi svetovni vojni nego svetovnemu miru, lahko vidi vsakdo, kdor ni totalno slep. Ameriške imperialiste in militariste sploh roke že kar srbe, da bi čim prej začeli metati atomske bombe.

Kot smo že rekli v zadnjem članku, je po našem mnenju izhod v ustanovitvi dveh evropskih federacij, ali od začetka vsaj konfederacij, vzhodne in zapadne in v nevtraliziranju Nemčije ter vresničanju drugih navedenih točk. Upoštevajoč politično realnost, bi bila prva naslonjena na Rusijo, druga pa na Anglijo. Nevtralizacija in popolna razoroženost Nemčije je absolutna potreba za evropski in svetovni mir. Ako bi se Nemčija priključila zapadni ali vzhodni skupini držav, bi se nasprotna stran počutila ogroženo in bi iskala varnosti v oborožitveni tekmi, kar bi prej ali slej prineslo novo vojno. Nevtraliziranost Nemčije je potrebna tudi valed tega, da ne bi zadimila naš vzhodni ali zapadni Evropa. Obe federaciji z Rusijo in Ameriko vred pa bi morali skrbeti, da Nemčija ostane trajno razorožena.

Po našem mnenju bi bila taka reorganizacija in sanacija Evrope najbolj pametna. Ideja o evropski federaciji je danes in tudi za dogledno dobo neizvedljiva, kajti Moskva je odločno proti njej, kakor so proti tudi vse evropske vlade z vsemi komunisti vred. Možna izjema je le Anglija, kjer je še največ sentimenta za evropsko in tudi svetovno federacijo tako v vladnih kot v ljudskih krogih. Toda niti v Angliji ni nobenega odgovornega politika, ki bi mislil, da je ta ideja izvedljiva v dogledni dobi. Bevin je zadnjič dejal, da je to le "cilj", v resnici pobožna želja.

Dali je ustanovitev vzhodne in zapadne evropske federacije tudi v okviru možnosti, je seveda vprašanje. Znano je, da v smeri podonavske federacije delujeta Jugoslavija in Bolgarija. Znametna je, da sta ji naklonjeni tudi Ogrska in Rumunija. Kaj mislijo Čehi in Poljaki, ni še nič jasnega, vendar pa je bolgarski premier Georgi Dimitrov zadnjič v Bukarešti izjavil, da na Balkanu računajo tudi na pridružitve Češkoslovaške in Poljske k podonavski federaciji. Prvi korak k temu je sklenitev carinskih unij med vsemi jugovzhodnimi državami.

S tem v zvezi je značilno to, da je Pravda, glasilo ruske komunistične stranke, takoj odgovorila Dimitrovu, da evropske države v sovjetski sferi ne potrebujejo nobene federacije niti carinske unije, marveč le — "nacionalno suverenost". Upamo, da bosta Dimitrov in Tito odklonila tak — "komunizem". Ako je Pravda izražala mnenje sovjetske vlade, tedaj to znači nov preokret ruske zunanje politike napram vzhodni Evropi. Izgleda, da se Moskva boji, da bi vzhodno evropska federacija postala preveč neodvisna, čeprav bi bila pod močnim komunističnim vplivom. Izgleda tudi, da hoče Moskva manipulirati te države kakor svoje lutke. Mi upamo, da bosta šla Tito in Dimitrov naprej po načrtani poti in združila vse vzhodno evropske države v podonavski federaciji, pa naj bo to več Moskvi ali ne. Ta federacija bi bila seveda iz potrebe naslonjena na Rusijo.

Na zapadu je danes definitivno naslonjena zapadni federaciji le Anglija. Vsaj to je razvidno iz Bevinovega govora. Toda tudi on je hodil okrog tega vprašanja kakor mačka okrog vrele kaše. To je najbrže storil iz razloga, da ne dvigne preveč opozicije v

Za izgradnjo skupnega doma v Detroitu

Detroit, Mich.—Naj nekoliko opišem naše tako zvano "aristokratsko" življenje, namreč tako naša nazivajo Hearstovi in drugi tukajšnji časopisi, ki jih kontrolirajo industrijski močnejši. Pravijo, da smo "aristocrats of the wage earners of America". Na prvi pogled bi človek res mislil, da je tukajšnje delavstvo nekaj centov več plačano kot pe tovarnah v drugih mestih po deželi. Toda to je le na prvi pogled. Ko človek malo globlje prouči tukajšnje razmere in cene življenjskih potrebščin ter drugih neobhodno potrebnih predmetov, bo kaj hitro prišel do zaključka, da je delavec v Detroitu v splošnem manj plačan kot po drugih državah.

Pred nedavnimi je bil tu na obisku moj sin, ki živi v državi New Yorku. Pretresali smo cene avtomobilov, pa mi je rekel: "Ded, hočeš kupiti avto? Jaz ti ga lahko dobim v državi New York od štiri do šest dolarjev ceneje kot bi ga dobil v Detroitu." Pomislite, v Detroitu po večini sami izdelujemo avtomobile in druge pritlikline, pa moramo za avtomobil od štiri do šest dolarjev več plačati kot pa plačajo zanj kje drugje. Kajne, to je menda tudi posledica tako zvanega našega načina življenja.

Enako so višje cene hrani, obleki in drugim potrebščinam. Vse to je posledica, ker nam plačajo nekaj borihi centov več kot v drugih industrijah. Strinjamo se s Tonetom Jurco, da bi bilo bolj koristno za delavca, ako bi bilo močnejše cene potrebščin znižati, kot pa zvišati delavske mezdje. Mnenja sem, da so unije same krive teh neznošnih razmer. Ako bi organizirano delavstvo skupno nastopilo in zahtevalo boljše življenjske pogoje, bi jih doseglo, kajti 17-milijonski glas organiziranih delavcev bi tudi v Washingtonu nekaj zalegal. Ker pa složno ne nastopamo, se nam pa smejejo.

Toda kaj bi govoril o 17-milijonski slogi, ko pa je ne poznamo tukaj niti Slovenci, ki nas je le nekaj tisoč. Resnici na ljubo moram povedati, da nisimo bili v tej kratki zgodovini Slovencev v Detroitu še nikdar tako združeni politično kot smo baš sedaj, ali na žalost, na kulturnem in prosvetnem polju pa smo jako razdruženi. Torej, ako smo se združili politično, ne vidim nobenega vzroka, zakaj se ne bi mogli tudi na kulturnem in gospodarskem polju, kar bi bilo v korist vsem tukajšnjim Slovencev.

Jurca je v zadnjem dopisu omenil, da bi bilo koristno za vse Slovence, ako bi se združili in zgradili skupen slovenski narodni dom, kateri bi bil centrala vsega slovenskega življa v Detroitu. Mislim, da ne pretiravam, ako rečem, da bi lahko skupaj spravila \$100,000 in tako bi lahko izgradili stavbo za okrog \$200,000, in sicer nekje v središču med Oakman Blvd. in ulico Grand River, ki je po mojem mnenju najpripravnije središče za Slovence v avtomobilski metropoli.

Da bi prodali Slovenski delavski dom in se združili s Slovenskim narodnim domom na John R in Six Mile, je pa nemogoče, kajti z zapadne strani je tja predalec, pa četudi se pe lje z avtomobilom. Torej združimo se in izgradimo dom kje v središču, kateri bi bil v ponos vsem tukajšnjim Slovencev. Apeliral bi na detroitske dopisovalce kot so Jurco, Koršič, Menton, sestra Kraiz in z zapadne strani Kolar, Modic, Kršinič, Tehovnik in drugi, da izrazijo o tem javno svoje mnenje.

Ker že pišem o združitvi, moram omeniti, da so se tukajšnja podporna društva združila v

drugih zapadnih državah, kjer je nacionalizem močan faktor, kakor je po vsej Evropi — sploh širom sveta. Toda zapadna Evropa se mora sprijazniti s to idejo in se čimprej oprijeti dela za ustanovitev svoje federacije, ali pa bo postala oporišče ameriškega monopolističnega kapitalizma in militarizma, ki bo skušal porabiti Marshallov načrt za utrditev ameriške dominacije v zapadni Evropi.

Protestne demonstracije študentov na državni univerzi v Oklahomi proti zankanju enakih prilik do učenja samorcem. Demonstracija se je udeležilo tisoč študentov, ki so v znak protesta proti rasističnemu šolstvu sežigali 14. dodatek zvezne ustave in pepel poslali predsedniku Trumanu. Te demonstracije so pokazale revolto mlade generacije proti zastavljanju samorcev in drugih manjšin.

svrhu skupne plesne veselice, ki se bo vršila 14. februarja v Slovenskem delavskem domu, 437 S. Livernais ave. Ta društva so: št. 518 SNPJ, Wolverines 677 SNPJ in društvo št. 4339 IWO. Vstopnina je samo 75c. Začetek ob sedmih zvečer. Za ples bo igral slovenski orkester. Pridite, nihče ne bo ne zejen ne lačen! Lačne bodo tešile izborne mamice, ki so nam obljubile, da bodo pripravile nekaj prav finega. Kaj bo to? To pa je kuharska skrivnost. Dejale so, da kdor hoče izvedeti, naj pride na veselico, da se bo sam prepričal.

Torej vabljeni ste vsi Slovenci in Hrvati iz Detroita, prav tako Slovenci in Hrvati iz sosednega Windsorja, Kanada. Pridite, ob priliki vam bomo pa vrnil. Torej na gotovo svideenje dne 14. februarja v Slovenskem delavskem domu!

Albert Kira.

Predavanje o Jugoslaviji v petek večer

Chicago, Ill.—Čitkaško slovensko javnost opozarjamo, da ne pozabi na predavanje o Jugoslaviji in seveda o Sloveniji, ki se bo vršilo v petek v dvorani SNPJ, začetek ob osmih zvečer.

Kakor je bilo že poročano, bosta predavala Mary Seton in Donald Hesson, ki sta se nedavno vrnila z obiska v Jugoslaviji.

Odbor.

Nekoliko o obisku v Zedinjenih državah

Toronto, Kanada. — Ko sva pred nekaj tedni z ženo obiskala moja brata Franka in njegovo ženo, ki živita v West Allisu, ki je predmestje Milwaukeeja, sva se med potjo ustavila v Chicagu, da obiščeva tudi glavni stan Slovenske narodne podporne jednote. Točasnno sva imela priliko videti tako rekoč skoro vso notranjo upravo, ki je bila nama vpludno razkazana. Vsa notranja uprava je zelo moderno opremljena in zanimiva, iz česar se lahko sodi, da ima glavni stan jednote dobro vodstvo, zato jednota dobro napreduje.

Kar se pa tiče mesta Chicaga, se ni veliko ali nič spremenilo v zadnjih letih. Ako se voziš z naduljeno železnico, vidiš veliko zanimivega; opazuješ lahko ves promet in obenem tudi vsa čudesa stanovanjskih hiš, kjer živi delovno ljudstvo v velikem siromaštvu, kljub bajnem ameriškem bogastvu.

Ni moj namen, da bi kritiziral mesto Chicaga, vendar je pa nekaka izjema napram drugim ameriškim in tudi kanadskim mestom. Kadar se govori o č-

stoči in dobrotah ameriškega življenja, pride človeku na misel, da je dolar edini smoter življenja in je bolj cenjen kakor je čistota, kar znači, da je veliko večje zanimanje za grabitev dolarja kot pa za resnične življenjske potrebe. Pri vsem ameriški bogastvu in ameriškem načinu življenja (American way of life), ne moreš poiskati prave besede, ne da bi se zlagal, ako se hoče pohvaliti. Pač je že tako, da se večkrat uživa tudi izrečene besede, katere dajejo človeku višek dobrega mišljenja in zadovoljstva.

Tako nekako je tudi z Ameriko. Razlikuje se od drugih dežel samo radi imena. V drugem oziru pa ni zelo velike razlike, ako človek primerja način življenja, kateremu je navezan. Ko sem prvič obiskal Zedinjene države leta 1935, so me Amerikanci kar nekako čudno gledali, ko sem jim povedal, da sem prišel iz Kanade. Stavljeno so mi bila vsakovrstna vprašanja, iz katerih sem spoznal, da niso zadosti poučeni o sosedni državi Kanadi in so si jo predstavljali kakor nekako divjo, zelo mrzlo in pusto deželo, kjer največ živijo Eskimi in da je še vedno pod oblastjo Velike Britanije.

Nekaj sličnega se dogaja tudi danes v pogledu nekaterih držav v Evropi, o katerih govorijo, pišejo in gledajo nanje, kakor da je tam nemogoče živeti, da vlada tam sužnost, terorizem itd. Seve, taka propaganda ima do neke mere že uspeh in neka manjšina ji že naseda in verjame.

Naj tukaj navedem samo slučaj, ko sem se začel pogovarjati z nekim Amerikancem, kateremu sem na vprašanje odgovoril od kod prihajam in katere narodnosti sem. Takoj je izgubil vse veselje do pogovora in mi je začel staviti zaničljiva vprašanja o Jugoslaviji, njeni kulturi, stradanju, vodstvu itd. itd. Vse čas najinega pogovora je hvalil te Ameriko in njeno bogastvo, svobodo in resnično demokracijo, v kateri moramo biti vsi popolnoma zadovoljni in se počutiti srečnega, da lahko živimo tukaj.

Poskušal sem mu dopovedati, da kar se tiče tukajšnega življenja, se že sedaj ne moremo pohvaliti z njim. Vendar je pa potrebno pomagati tistim, ki so pomoči potrebni, da tudi oni dosežejo boljši življenjski standard. Povedal sem mu, da ne sodi pravilno in ima napačno mišljenje o evropskem narodu. No, saj ako se sem in tam kak Amerikane ne zanima za resnične podatke evropskega položaja, ni tako zelo čudno.

Vse drugačne občutke pa dobiš, ko se take slabe govorice širijo med izseljenci iz Evrope, med katere smo všteti tudi Jugoslavo, torej tudi Slovenci. Neko število takih Slovencev se še danes dobi, ki so pripravljene zaničevati svojo rojstno domovino, iz katere so se izselili. Ta-

ki ljudje tudi nimajo nikake dobre besede o narodu, iz katerega prihajajo, radi pa ga kritizirajo, kakor da je on sam kriv vseh nesreč in revščin, v kateri se nahaja. Tem ljudem nikakor ne gre v glavo nekoliko naprednega mišljenja, s katerim se edino lahko rešava vsi ljudski problemi in zapreke, ki jih postavljajo neprenehoma delavski neprijatelji.

Pri takem obreževanju se večkrat pozablja pravična borba zatiranih narodov, posebno pa slovanskih, ki so bili najbolj zatirani in zaničevani narodi po zaslugi zapadnih državah, kjer edino so do nekega časa nazaj živeli tako rekoč "beli ljudje" ali gentlemani. Vse ostalo je bilo pred temi "gentlemani" neizobraženo, nekulturno in zaničevano. Ali časi so se sedaj začeli hitro spreminjati, kar je zelo važno za vsakega posameznika in njegovo bodočnost. Prej ali slej bo potrebno popravljati naše napake, ki smo jih naredili s tem, da se nismo zadostno zanimali za zadeve, ki se tičejo našega vsakdanjega življenja. Ako se bo nadaljevala in večala sedanja mednarodna situacija, ki je največ usmerjena v tretjo svetovno vojno in ako bo delovno ljudstvo molčalo in brez vsakega zanimanja ali borbne prepustilo to situacijo v rokah neprijateljev delavstva, potem niti zdaleka ni mogoče pričakovati nekega koristnega za nas, temveč obratno lahko nas privede v položaj, iz katerega se ne bomo rešili brez veliko večjega žrtvovanja kakor pa ga je bilo še kdaj prej.

Znano nam je lahko iz naših izkušenj, da brez delavskega boja se ni nič nikoli doseglo ničesar. Torej nam ne preostaja drugega, kakor da se seznanimo z resnico in pomagamo moralno vsemu naprednemu gibanju tudi v Jugoslaviji in sploh vsom Slovanom. Človek, ki zaničuje svoj narod in domovino, tudi pri tujeu ne naredi dobrega vtisa, ampak baš obratno, kajti tak človek ne more imeti nikjer zupanja.

Gornje sem zapisal največ valed tega, ker sem imel priliko v času mojega obiska govoriti z ljudmi, ki tudi zaničujejo v svoji slepoti vsako napredno mišljenje in delavsko borbo narodov, v katere je vsteta tudi naša rojstna domovina. Obratno pa pomagajo razširjati vsake vrste lažljivo propagando.

Ob priliki mojega obiska, sem se udeležil tudi zabave, katero je priredilo neko društvo SNPJ v Kraljevi dvorani. Zabava je bila zelo živahna in vesela. Vendar pa ni naredila tistega zadovoljstva, kakor sem si ga jaz predstavljil, in to radi tega, ker sem mislil in si predstavljal neko veliko društveno dvorano, kakor se dobi po drugih mestih, kjer so naseljeni Slovenci. Kakor sem pozneje zvedel, West Allis in Milwaukee nimata niti ene svoje društvene dvorane ali slovenskega doma. Vsekakor mora biti neke napaka v tem oziru, kajti ako je resnica, da tam živi okrog 15 in morda več tisoč Slovencev, potem bi moral stati v Milwaukee in okolici ne samo en dom, ampak dva ali trije. Imajo pa pevska društva, med katerimi sta Lilijs in Naprej najbolj aktivna.

Po mojem skromnem mišljenju je v Milwaukeeju in West Allisu veliko premalo zanimanja za kulturo in prosveto. Tam se zelo malo sliši pogovor napredno-delavskega političnega značaja, kar je za tako veliko naselbino zelo pomanjkljivo. Vse napredek, kolikor sem ga jaz opazil, je ta, da so pivnice (soluni) zelo napredovale v zadnjih letih in se mora priznati, da so zelo lepo in razkošno opremljene. Torej je vsekakor napredek v nekaterih ozirih.

Kar se tiče nazadnjakov in za starele bele in črne reakcije, tu di tam še obstoja do nekega števila, katere še vedno verjame v nekatere nazadnjaške dušne pastirje in se ni še naučila spoznavati resnično svobodno mišljenje, iz katere so se izselili. Ta-

(Dolje na 3. strani.)

Časovni komentarji

MILAN MEDVEŠEK

O Bog, vlij v naša srca ljubezen do našega Harryja!

Potem ko se vlečemo v postelj in pogrnemo, ponovimo vsako noč deseterkrat: "O Bog, daj nam moč, da bomo ljubili našega Harryja Trumana!" Molitev pomaga in že smo omeščani, tedaj pa naš Harry ponovno ustrelj kakšnega kozla in treba je moliti znova: "Vlij nam ljubezen do Harryja Trumana, daj nam moč ljubezni do našega Harryja..." (Povzeto po New Republicu.)

Škandalozno stališče delavskih voditeljev

Stališče velikih delavskih mogulov do Wallaceove kandidature je naravnost škandalozno. Delavstvo ima v Wallaceu tako idealnega kandidata kot si ga sploh moremo zamisliti v današnjih dneh. Greeni, Murrayji in Reutherji capljajo pa za "našim" Harryjem, kateri je že zafučal malone vse, kar si je delavstvo priborilo pod Rooseveltom. Vendar pa se počasi svetlika tudi v glavah delavskih voditeljev. Predi kratkim je resigniral kot odvetnik CIO poznani Pressman, in sicer zato, da bo lahko agitiral za Henryja Wallacea.

Pogrevanje Hitler-Stalinove nenapadalne pogodbe

Ameriški državni departament v svoji šmirarski kampanji proti Rusiji pogreva znano nenapadalo pogodbo, ki sta jo sklenila 1. 1939 Stalin in Hitler. Seveda, ti propagandisti nočejo povedati, da je bila tista nenapadalna pogodba tako logična kot je ena in ena dve.

Henry Wallace komentira (akole o tem paktu: "Stalin je bil 1. 1938 pripravljen braniti Češkoslovaško, toda po monarkoskem paktu je prišel do zaključka, da sta Anglija in Francija bolj zainteresirani, zaveziti Rusijo nego Hitlerja. V očigled njegove izkušnje v preteklosti, mu skoraj ni preostajalo druge poti kot sklenitev nenapadalne pogodbe z Nemčijo."

Dva Judas Kristusi in Marks

Najbrže ni nobena posamezna oseba igrala tako močnega in važne vloge v vsej zgodovini človeštva kot sta bila ob času življenja. Oba sta bila pobornika za malega človeka, idealista, ki sta posvetila vse svoje moči za ljudski blagor. Morda se sliši kot paradoks, toda v bistvu je Marksov nauk kazipot v praktično uplajanje. Kristusovih idealističnih nauk. Vzlic temu pa so danes marksisti in kristjani narazen kot severni in južni tečaj. In kako zaničljivo kristjani utemeljujejo, da je bil Karel Marks Jud, sami pa imajo Juda za Boga!

Kristus je mrtav že skoraj 2000 let

Marka pa je umrl pred 65 leti, toda oba sta bolj pričujoča danes kot sta bila ob času življenja. Oba sta bila pobornika za malega človeka, idealista, ki sta posvetila vse svoje moči za ljudski blagor. Morda se sliši kot paradoks, toda v bistvu je Marksov nauk kazipot v praktično uplajanje. Kristusovih idealističnih nauk. Vzlic temu pa so danes marksisti in kristjani narazen kot severni in južni tečaj. In kako zaničljivo kristjani utemeljujejo, da je bil Karel Marks Jud, sami pa imajo Juda za Boga!

A. D. se obrnila proti Lauschetu

Frank Lausche je prijavil kandidacijo v primarnih volitvah za gubernerja države Ohia. Ameriška Domovina, ki se je očitno že prej pogodila z aspirantom za gubernerja Millerjem, da bo njegova podpirala, je sedaj prišla na dan odprto, da je proti Lauschetu, ker je prepozno prijavil kandidacijo, zaeno pa mu bere levite, da se je odtujil narodu, da je pozabil na svoje rojake itd. Zanimivo pri tem je to, da je Lauschetove grehe pisec utemeljil že pred leti, ko ga je A. D. še vedno slavila kot največjega "slovenskega sina", a tedaj fantom okrog A. D. ni bilo po godu, kar sem zapisal, danes pa ponavljajo iste besede za menoj.

Ameriški petolizci

Američani, ki so spreminjali "prijeteljski vlad" v Evropo z novinarjem Pearsonom na čelu, so obiskali tudi papeža, poklekali pred njim in mu poljubljali roko. Meni se ne vidi nobena stvar tako gnusna kot poljubljanje moške roke. Če bi bil papež kakšna lepa gospodična, po-

(Dolje na 3. strani.)

ZIMA POD KUKOVO SPICO

Inž. Rihard Sever

Mirze in popolnoma mirne so zvezde strmele s črnega neba. Smarni križ je zahajal z Razorom, gostosevci so se megili, neke nad Spikom. Mojštrana je spala. Nekaj ženice je hitelo v cerkev. Nad jim je pospešil korake, pod nogami je stekleno zvenketala in se drobila ledena skorja, potok je šumel. Tu in tam je zamoklo zazvenil cepin, če je oplazil skalo.

Z Dušanom sva bila že nad Grančičem, ko je v dolini zasopihal jutranji vlak. Obrisi dreva in grmovja so postajali jasnejši in svečnejši, čudne sive barve so polnile prostor. Temne oblačne, meglenne stene so skrivale vzhajajoče sonce nad dolino. Zda se je začela Rjavina v rdečem soncu, za trenutek je sneg zableskal, pa je zopet vse utonilo v mračno sivino.

Neverjetno strma pot na Mojštrano planino se, je skrivala v mirnem, tihem gozdu, tako tihem, da sva slišala lastno dihanje in čutila, kako so nama bile žile v vratu. Drevo se je razredčilo in s skalnega nosu je oko zastrmel v Vrta. Star kolonirar jekloze, mi je šinilo v mial. Sive temne in svetle stene, mrtve, brez življenja. Po nekod pobarvane z lahko zračno modro barvo, drugod z zeleno. In zopet je sončni žarek poljubil rjave sklade, zopet je zableskal triglavske ledenik. Megle nad Mežakljo so bile zdaj prosojne, zdaj barvite, prelivalo so se v vseh odtinkih, včasih so se pordečile in dajale upanja na lepoto vreme. Trdovratno so čepale na vrhovih, in je zdaj pa zdaj je uspelo luči, predreti skoz njihove sklenjene vrste, obarvati vrhove in oziviti sivo sliko, ki jo je gledalo oko, dokler ni nerodna stopinja ali strma stopnica obrnila pozornosti na pot.

Bele snežne lise so se kazale in dušile korake. Po njih so bili sledovi zajcev, psa, lovcu, koza, ptičev, kdo ve kaj vse bi v njih še našlo oko. Rastle so lise in vedno globlje so se okovavke vdiral. Okoli ušes je hladno in vlažno vilo. Pod planino je bila že krepka zima, veter se je igral z meglo in smreke so se igrale skrivnice.

Lovčeva sled je izginila pri stanu. Rinila sva po čisti beli ploskvi navzgor med temnimi smrekami in živimi macesni, med zelenimi borovci in golimi bukvami, po širokem jarku, med raztresenimi skalami in polomljenimi vejami, med dračjem in ovenelim listjem. Vedno huje je "brilo" okoli ušes. Preoblekla sva se in z očmi iskala greben, ki je moral biti nekje v sivini pred nama. Pošastno se je iz njega izluščil star hrast, a že je izginil v megleni krpi, ki jo je pripodil veter, prosojno se je zasvetilo na pobočju in pospešilo korake.

Navzgor in vedno navzgor. Rdečkasto je bil pobarvan sneg macesen je otesal iglice. Mehko se je vdiral, pa zopet zaskrčalo pod smreko, kjer so bile kapljice na snegu ustvarile luknjasto površino vdolbin. Megla je motila razvednost. Z vnetrom se je premetavala čez grebene in se valjala po kotanjah, belo, čvrsto se sedelo po vejicah in iglicah borovcev in se mrzlo usipalo na nju.

Stopinje so se vdiral, ruševje je lovilo korake in cepin kar ni mogel najti dna. Toplega sonca sem si zaželel, pa se mi je veter zasmejal okrog ušes in se bolj zgostil sive tancice, da je korak le negotovo tipal navkreber med kotanjami in vrtačami, med jarki in rebrmi. Zda se je pokazala triangulacijska piramida, na pol podrti, žalostno nagnjena, bela in siva, polna zimskih cvetov in ostrih belih trnov.

Iskala sva nadaljno smer. Nato sva se zopet vzpenjala med ruševjem po tihem mehkem snegu, skozi globeli, čez rebri, navzgor, navzdol in zopet navkreber. Vedno v sivini megle, vedno v vlažnem mrazu. Roke so premirle držale cepin, rokavice so osteklenele. Brezupna prosojnost nad glavo, pogled se lovi brez smeri, brez dna in išče temnih lis v tej oblačni težji, da bi našel pot navzgor. Zlebo, spihan greben, ruševje, zopet vrh. Nič okoli njega, vse sivo, mrtvo, nemirno valujoče. Navzdol do skrbine in zopet navzgor v prhek globokem snegu med ruševjem, po grebenu—na vrhu

sva. Plavava v megli, ne, stoji v njej, na koščku spihane, zledenelega snega, ki ga oko medlo zaznava. Okoli naju nič, samo neko sonorno bučanje. Poiščiva si zavetja nekaj korakov niže in sva zadovoljna, da sva na cilju. Misliva. Zda se naju je zmotila s krepkimi sencami in živimi barvami skalnega stena, ki se je zasvetila skozi sivino. Zapel je veter, zapelo je srce od navedenja nad lepoto, ki se je kot privid kazala v meglenih tancicah. Zapel je okoli ušes in utihnilo—megle so padle in je posamezne krpice so se plavale po bleščeti jasnini.

Se nekoliko više je bil najin vrh, snežnobel, bleščet, proti soncu, z modrimi dolnimi sencami, spominjajoč na slikovite filme bele opojnosti. Pred nama pa je stala Kukova Spica, ponosna, visoka, odeta v luč in belih hermelin iz bleščicah se kristalov. Njeni skladi so se gradili, njeni drži razli so se vzpenjali in lovili pogled. Vrh nad Mužiči je je opredoval. Velika Ruševa glava ji je stala ob strani. Nedostopna nama je bila, saj je preko Skrbine v Mužičnih počasi kot padajoča voda pod časovno lupo, lil v brezdna, jo globino Belega potoka ogromen slap megel gladke površine, prelivačo se v čudovitih barvah in svetlobnih odtinkih. Nezasitno je bilo žrelo Belega potoka, ki se je le zdaj pa zdaj v nejasnih obrisih kazal skozi razburkano dno, kakor pogreznjeno mrtvo mesto ribicu ob neznanih svetlih dneh.

Tudi čez Slemen na Vrtaški vrh je burja gnala in valila velikanske gladke gmote. Stopila sva na rob proti Vratom. Glorija naju je pozdravila. Pogled se je izgubljal na neskončno valovit in potujoči površini. Tam nad Mežakljo nekje sva se zavzela nad veličastnim slapom, ki je bobneč padal čez obronke, se vzpenjal besnel ob nasprotni breg, se valovil, vrtinčil in zviljal v svetlih in svedrih. Nikjer tal, nikjer miru—ali pač? Glej na vzhodu se je bela Kepa spogledovala s soncem. Tudi ob njo so butali valovi neskončne megle megle morja, vendar njihovo bučanje ni segalo do naju, nista dojala njihovega nemira in življenja. Tam proti vzhodu je še nekaj vrhov kipele proti nebu, prepreženemu z rahlimi tenčastimi progami. Morda Stoli, morda Storžič. Dalje pa sama neskončna meglena ravan, prelivačo se v rjavih, rdečih in sivih odtinkih in barvah.

Oko se je odpočilo na mirnem čoku Rjavine, nato pa se je zapirilo pred bleščicami sijajem Triglavu. Nad ledenikom je sijalo drugo sonce, nad Plemenicami je gorel ogenj, ki je slepil oči. Od Luknje se je sem valilo nepregledno srebrno morje. Razor mu je bil nepremagljivo jez in ga usmerjal mimo Skrtarice v tisti slap, ki je zakrival Mužice in naju ločil od Kukove Spice. Dušan si ni mogel kaj, da jih ne bi šel gledat, pa se je kmalu vrnil. Jaz pa sem še dalje strmel v Martuljkovo skupino, pogled se mi je izgubljal v daljavo in iskal kraja visokih Tur. Tam na obzorju so se stali tri gospodovalni velikaši in pričakovali navala, ki jih končno pokrije.

Za enkrat pa je megla še poskušala napolniti Beli potok, veter se je še zaganjal v stene in prepade, še trgal prosojno in krpe iz tega gladkega, nemirnega površja, še je donel v ušesih globoki bas fantastične simfonije, pesmi planin in sonca, ki jo je spremljal šumni orkester vetrov in vetričev, meglenih slapov in valov.

Nazaj sva morala, s sončnega nemirnega grebena v belo, sivo vlažno globino. Zginila sva v njej in zopet sva tipala po kotanjah in vrtačah, med skalami in ruševjem. Strmela sva v mrtvo tancico, ki je skrivala sonce, zaman sva se ozirala, zaman sva upala, da pljuske velikanski val čez robove in nekam daleč odplakne meglo. Priseti je že začelo, ko sva se približala Vrtaški planini.

Krepko sva pohitela, kmalu sva pozdravila Mojštrano in zeleno trato, ki jo obdajajo. Zeleno so se vsaj meni zdele po dolgih urah v megleni belini. (Poslano Sansu)

Kijev—glavno mesto Ukrajine

Kijevčani ljubijo svoje mesto. Čuvajo zgodovinske spomenike ter grobove junakov in osvoboditeljev rodnega mesta.

Spomenik delavcem revolucije, narjajem iz podjetja "Arzenal" prica o junaki borbi Kijevčanov s protirevolucionarji v l. 1918.

Potomci teh "arzenalcev" so se bojevali proti Nemcem v vrstah osvoboditeljev mesta Kijeva v letih domovinske vojne. Kijevčani so pokopali tiste, ki so padli v bojih za osvoboditev mesta v skupnem grobu, nad katerim so zgradili lepo rotundo.

Meščani imajo že staro navado, da se ustavljajo ob gomili junakov, kamor polagajo cvetje in nekaj hipov molče postojte s sklonjeno glavjo.

Po svojem kulturnem in znanstvenem pomenu je Kijev epizno izmed najpomembnejših mest na svetu. V ukrajinski prestolnici je 23 višjih učnih zavodov, 28 tehničnih šol, 115 drugih šol in 6 gledališč.

Kijevska državna univerza je najstarejši učni zavod v republiki. Nemci so zažgali univerzitetno stavbo, ki so jo meščani po vojni zopet obnovili in poleg prejšnjih fakultet odprli še nove: gospodarsko, filozofsko in za mednarodno politiko.

Kijevčani so ponosni, da imajo v medicinskem inštitutu štiri akademike, med njimi heroja socialističnega dela Stražeskega, dalje slavnega kirurga Krivomirja, šest dopisnih članov Akademije znanosti, 37 znanstvenih doktorjev in profesorjev.

Kijevska akademija znanosti, ki so jo zgradili l. 1919, slovi po vsem svetu. Pet oddelkov akademije ima 30 znanstveno raziskovalnih inštitutov, 4 laboratorije, 2 astronomska laboratorija, botanični vrt in veliko knjižnico. V njej je več kakor 5 milijonov knjig ter mnogostarih in dragocenih rokopisov.

Med vojno na ukrajinski akademiji znanosti niso niti za en dan prekinili z delom. Redni član akademije Paton je v teh letih izročil industriji nov način avtomatičnega električnega varjenja, kar je omogočilo, da so na bojišča lahko poslali na desetstisoče tankov, z bronastimi konstrukcijami. Pokojni prezident Akademije Bogomolov je iznašel zdravilni serum, ki ga uporabljajo za rane. Paton in Bogomolov sta za dve iznajdbi dobila naslov herojev socialističnega dela.

Ves svet pozna akademika Zabolotnija, ki je odkril nova sredstva v borbi proti kugi. Akademik Palladin si je pridobil velike zasluge v biokemiji, akademik Lavrentjev pa v matematiki. Za svoja dela je Lavrentjev prejel stalinsko nagrado prvega reda.

V Kijevu je več kot 20 odlikovanih znanstvenikov. Leta 1947 je Kijevčan Bogoljubov prejel stalinsko premijo prve stopnje za svoja dela v matematični fiziki.

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (Feb. 28. 1948), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravčasno, da se vam list ne ustavi.

Slika kaže Gandhija, kakršnega je poznala Indija in ves svet. Pred njegovim velikim vplivom se je tlesla celo imperalistična Anglija. Življenje mu je vzelo neki fanatik, član teroristične organizacije, ki je sovražila Gandhija zato, ker je bil proti nasilju in za spravo med mohamedanci. Sikiti in Hindui.

Ob otvoritvi nove tovarne Donit v Medvodah

Ljubljana.—Tam, kjer je v Medvodah še lanko pomlad kvarilo lepoto pokrajine razpadajoče poslopje stare papirnice, stoji danes lepa, velika in sodobna tovarna Donit. Ime je dobila po novatorju tov. Edu Bregraju—Donu, ki je iznašel izdelovanje tesnil, tega nepogrešljivega dela parnih strojev in avtomobilov. Tesnila so do osvoboditve do zadnjega kosa uvažali iz inozemstva. Tov. Don je včeraj s svojimi tovariši, ki so proizvajali po njegovi iznajdbi tesnila doleže v pretnosti tovarni celuloze v Goricanah, doživel velik, prazničen dan. Dan otvoritve tovarne, 6. decembra 1947 pomeni za ves delovni kolektiv novo zmago delovnega človeka in obenem pričetek novih borb za skupni gospodarski uspeh.

Tovarno je pričelo graditi gradbeno podjetje Projekt iz Kranja julija 1946 in je do končalo pred poltridnim mesecem. Gradili so jo po zamisli tov. Dona in njegovih delovnih tovarišev, ki so začeli takoj po dograditvi nameščati v novo tovarno stroje in druge naprave. Tovarna, ki je bila kaj kmalu usposobljena za pogon, je začela včeraj redno obratovati.

Tov. Don mi je preprosto pojasnil, kaj so tesnila in kakšen je njihov pomen. Pri parnih strojih in na vlakih je treba uporabljati tudi po več metrov dolge cevi, ki pa jih ni mogoče izdelati v enem samem kosu. Tam, kjer se cevi stikajo, morajo biti vložki ali tesnila, ki so izdelana iz nepropustne, trpežne snovi. Ta snov mora vzdržati visok pritisk in visoko temperaturo. Prav tako so tesnila nepogrešljiva pri avtomobilih. Tesnila za cevi parnih strojev izdelujejo po Donovi zamisli z dodatki kemikalij iz azbestne lepence s posebnim žičnim vložkom. Pro-

izvodnja tesnil za avtomobile je šele v razvoju in so jih doslej poltridni dan pred predvidenim rokom izdelali 100. Glavni material za izdelovanje avtomobilskih tesnil sta azbestna lepenska in bakrena pločevina.

S stroji, ki so domače delo in so jih predelali za proizvodnjo tesnil največ kovinarji tovarne celuloze v Goricanah in tovarne celuloze v Krškem, bo nova tovarna Donit proizvajala dovolj tesnil za vso Jugoslavijo in še za izvoz.

Za praznik otvoritve so delavci ovili tovarno z zelenjem in zastavami. K otvoritvi so se zbrali vsi delavci in delavke. Vsem je sijalo z obrazov veselje in besede "V takih prostorih bo delo prijetno," so kar same silile na dan.

Glasovi iz naselbin

(Nataljevanje s 2. strani.)

To pa ne bi delalo nikake preglavice napredno mislečim ljudem, ako se oni sporazumejo, podajo na delo in podpirajo politično akcijo organizacije SANS. S tem mislim tudi na tekočo tožbo, ki so jo vložili kaplan iz Clevelanda in njegovi kolegi.

Kaj vse zna bela in črna reakcija, nam je že dolgo znano, vendar bi si pa človek niti malo ne predstavljaj, da bo neki človek zahteval kar milijon in 200 tisoč dolarjev od delavskega tiska. To so velike zahteve, obenem pa tudi velik dokaz, kako se dajo taki dušni pastirji potlačiti z denarjem namesto z molitvijo. Vedno so nas učili, da naj molimo za pregrešne duše. No, kakor zgleda, danes molitev ne pomaga. Vendar pa tudi tukaj ne bodo dosegli svojega zadovoljstva, kajti ljudstvo bo verjelo njihovim zahtevam samo takrat, kadar bodo šli nazaj pred narod in se tam opravičili svojih grehov. Edino takrat lahko dokažejo, da niso krivi za kar se jih obtožuje.

Na koncu se naj zahvalim vsem prijateljem za vso pomoč in vpludnost ter želim, da se zopet vidimo!

J. Sherjak.

Delovni načrt mladinskega aktiva radgonskega okraja

Mladina radgonskega okraja je postavila v svoj plan za leto 1948 zgraditev Zdravstvenega doma na Velki, prosvetnega doma v Podgorju in dokončno ureditev šizkulturalnega stadiona v Gor. Radgoni.

Zato bo še v letošnjem kolesarskem letu izvršila vse priprave, kakor so kopanje gline za opeko, zbiranje materiala, priprava lesa in apnenice. S kopanjem gline pri tukajšnji okrajni opekarni je pričela mladina že v začetku meseca novembra in je v prvi etapi v 10 dneh izkopala 214 m³ gline. Najprej je bilo treba zravnati teren za gline, pri tem je pomagala tudi opekarna in je sedaj vse skopane gline 279 m³.

Povprečno je delalo dnevno 20 mladincev iz okraja. Nekateri so delali samo po en dan, najbolj pa se je postavila mladina iz Zepove, ki je dala 6 delovnih dni. Kopali so od 8. do 12. in od 14. do mraka.

DELAVSTVO V AMERIKI—ZAČETNA LETA

[Prvi od serije člankov o zgodovini delavskega gibanja v tej deželi. Članki temeljijo na materialu prirejenem v delavskem departmentu Zed. držav.]

Zgodovina ameriškega delavskega gibanja sega nazaj v kolonialne čase. Pred izjavo neodvisnosti l. 1776 in vzpostavitvijo Zed. držav ameriških l. 1789, so imeli svoja podporni društva in jednote rokodelci, industrijalni in domači delavci ter razni izurjeni delavci in obrtniki. Namen je bil zavarovati člane podpornih skupin pred finančnimi potežkami in slučajni nesreče, boleznimi ali smrti. Poslovala so podpirne jednote in društva na prilično isti podlagi kot danes—na podlagi medsebojne samopomoči.

Ko so ameriške kolonije izvajale svojo neodvisnost od Anglije, se je povečala zahteva po ameriskem blagu. V času tega širjenja ameriškega trga je postalo nakupovanje in prodajanje ameriškega blaga za izvoz specializirana funkcija "trgovskega kapitalista." Ta je skušal nakupiti za čim nižje cene in prvi so se temu postavili po robu organizirani delavci rokodelci in obrtniki, ki so jih uspevali. Moč kompeticije je seveda pomagala ločila delavce od delodajalcev obrtnikov—ti slednji so pričeli gledati, kako bi producirali izdelke po nizki ceni—delavci so bili zainteresirani, kako si bodo zagotovili plače vredne njihovega dela in izurjenja. Ko se je pričelo nizevanje plač, so rokodelci kot čevljarji, mizarji in tiskarji pričeli organizirati svoje unije v Philadelphiji, New Yorku in v Bostonu in sicer okrog l. 1791. Te unije so bile seveda lokalne in niso vključevale vseh članov enega ali drugega od teh poklicev v imenovanih predelih.

Te prve ameriške unije so bile do gotove meje podpirne, vendar so pogosto postavljale zahteve za višje plače, minimalne mezdne, krajše delovne ure, unijsko uposiljevanje ali "zaprtje delavnice", kakor temu pravimo danes. V začetku 19-tega stoletja so bili delavci in delodajalci krogi prilično dobro seznanjeni z načelom kolektivnega pokajanja. Bilo je tudi večkrat uveljavljeno v delavskih sporih. Prvič so stopili v medsebojne razgovore filadelfijski čevljarji in njih delodajalci l. 1788. Tiskarska organizacija je svojim stavkujočim članom nudila podporo. Dobro desetletje kasneje l. 1799 so v istem mestu zastavljali čevljarji iz simpatije do stavkujočih izdelovalcev škornjev. Leta 1805 pa so čevljarji v New Yorku ustanovili stalni podporni stavkovni sklad

Te prve ameriške unije so bile do gotove meje podpirne, vendar so pogosto postavljale zahteve za višje plače, minimalne mezdne, krajše delovne ure, unijsko uposiljevanje ali "zaprtje delavnice", kakor temu pravimo danes. V začetku 19-tega stoletja so bili delavci in delodajalci krogi prilično dobro seznanjeni z načelom kolektivnega pokajanja. Bilo je tudi večkrat uveljavljeno v delavskih sporih. Prvič so stopili v medsebojne razgovore filadelfijski čevljarji in njih delodajalci l. 1788. Tiskarska organizacija je svojim stavkujočim članom nudila podporo. Dobro desetletje kasneje l. 1799 so v istem mestu zastavljali čevljarji iz simpatije do stavkujočih izdelovalcev škornjev. Leta 1805 pa so čevljarji v New Yorku ustanovili stalni podporni stavkovni sklad

Tekmovanje knjižnic v krškem okraju

Po vsem krškem okraju je živahno tekmovalje med knjižnicami posameznih krajev in ustanov. Tovarna "Celuloza" ni Vidmu je napovedala tekmovalje vsem sindikalnim podružnicam v okraju. Tekmovanje obsega: Število novo nabavljenih knjig, število dobrih izposojenih knjig, število izposojalcev in uredstva za podporo stroškom tekmovalca za nabavo novih knjig. V okraju je 30 knjižnic s 6400 knjigami. V nekaterih krajih kot v Boštanju, Sevnici, Senovem, Brezicah, Artičah, Podredu in drugod knjižnice delujejo in je bilo v oktobru izposojenih 963 knjig 400 izposojalcev. Nekateri knjižnice pa se ne zavajajo svojih dolžnosti. Ponekod ležijo knjige po omara, namesto da bi krožile med ljudstvom. Taki kraji so: Blanca, Sromlje, Bučka, Studence, Vet. Dolina in še drugi. Okrajni prosvetni svet bo priredil drugi petdnevni knjižničarski tečaj, kjer se bodo knjižničarji usposobili za praktične voditelje knjižnic.

in že l. 1809 so ravno ti rokodelci ozir. čevljarji delavci sodelovali v stavki, ki se lahko smatrajo za prvo "generalno stavko" v tej deželi—zastavljali so čevljarji delavci v vsaki tvornici ali delavnici, ki je hotela lomiti stavko.

S tem se je pa tudi začelo gibanje delodajalcev, da stavke zlomijo. Najemali so stavkokaže, da stro delavske unije in zatekali so se na sodišča, da bi ta proglasila delavske unije za nelegalne. Tožbe proti organiziranim delavcem so bazirale na neki stari angleški postavi, ki je označevala kolektivne zahteve delavcev za zaroto proti javni blaginji. Teh tožb je bilo največ v letih 1806-1814. Kontroverza, izvirajoča iz tega, je držala skoro vse stoletje. Tako se je borba med delavstvom in delodajalci ter sodišči vlekla v nedogled in ko je po Napoleоновih vojnah nastopila kriza, je mnogo unij propadlo. Vkljub vsemu so se po l. 1820 pričeli delavci spet močno organizirati po večjih mestih. Unije so rasle med klobučarji, tkalci, žebjarji, mizarji, krojači in drugimi. To je bil početek organiziranja tovarniških delavcev.

(V naslednjem članku bo opisano kako je delavstvo pričelo posegati v politiko.) — Common Council.

Robert Koch

Dne 11. dec. 1947 so minila 104 leta, odkar se je v Klausthalu (Hanover) rodil slavni nemški zdravnik učenjak in bakteriolog prof. Robert Koch.

Po končanih študijah na univerzi v Göttingenu, je služboval nekaj let kot zdravnik v Hannoverju in na Poznanjskem. Ko so ga imenovali za okrajnega zdravnika, se je sistematično posvetil bakteriološkemu študiju in l. 1880 so ga imenovali za ravnatelja bakteriološkega laboratorija v Berlinu, kjer je ostal 5 let. Pozneje je predaval na berlinski univerzi. Ko se leta 1891 ustanovili zavod za nalezljive bolezni z bolnico, jo postal Koch vodja tega zavoda.

Pri vsem svojem delu se je stalno posvečal študiju in proučevanju bakterij ter je podelil trpečemu človeštvu v zadnjih 30 letih svojega življenja mnogo največjih iznajdb v sodobni medicini.—Med drugim je odkril bacile za jetiko, za kolero in tuberkolino. Znan je po njegove študije o setticemiji, goveji kugi in spalni bolezni.

Bakteriološko-tehniko je Koch tako izpopolnil in poenostavil, da je postala dostopna vsakomur in je s tem pospešil te vrste raziskovanja. Umrl je v Baden Badenu 27. maja 1910 v starosti 67 let. Po njegovi smrti je J. Schwalbe izdal njegova zbrana dela (Gesammelte Werke), v katerih je zbrana večina študijev in razprav tega velikega učenjaka.

Casovni komentarji

(Nataljevanje s 2. strani.)

tem ne bi nič rekli. In papež govori o avtokratičnih komunistih! Ali ste že kdaj slišali, da je kdaj kdo nazival Stalina Njegova Zvišena Visokost in mu poljubil roko?

NAZNANILO:

Ker nas je že več ljudi naprosilo za naslove jugoslovanskih oblastev v Združenih državah, naj tu navedemo, da naslov jugoslovanske ambasade se glasi:

Yugoslav Embassy,
1520 — 16th St., N. W.
Washington 8, D. C.

Naslov urada jugoslovanskega konzula pa se glasi:

Yugoslav Consulate General,
745 — 5th Avenue,
New York 22, N. Y.

in
Yugoslav Consulate General
188 West Randolph Street
Chicago 2, Illinois

Pišete lahko v slovenskem, srbohrvatskem ali angleškem jeziku.

PRED SONČNIM VZHODOM

NOVELE
ANTON INGOLIC

(Nadaljevanje)

Zdaj tudi ostale žene niso mogle več zadušiti solza. Bada se je opotekla h križu svojega moža, se ga krčevito oklenila in se spustila v jok. Stanojka je objela križ svojega Radojke, ki jo je šele pred šestimi leti pripeljal v bogato Aci-no hišo, teta Milena in Jela sta kot brezumni tavalj okoli groba, objokujoč zdaj očeta, zdaj brata, zdaj oba nečaka. Tudi otroci so zajokali. Čez čas so se Stanojkine tožbe dvignile iz vse-spolnega jokanja in vzdihovanja.

"Radojko, moj Radojko, jelen iskri.
Aj, kot gora bil visok si;
gora silna!
Aj, kot hrast močan in silen,
hrast v viharju.
In kot kruh domači dober,
Rado dragi.
Tujec kleti je ubil te,
satan črni!
Rod naj mu zamre na veke,
seme kužno!
In domovi naj zgore mu,
dupla vražja!
Oj, zakaj si šel od mene,
žene mlade?
Oj, zakaj od dece svoje,
dece mile!
V grobu zdaj leži samotni,
Rado mili.
Gore kličejo po tebi,
jelen brzi!
Potok čaka te v dolini,
žejno grlo.
Hiša prazna je ostala,
mrtva hiša!
Deca tvoja brez očeta,
solze moje!
Mlada vdova sem postala,
črna žena!"

Že so vse vprek vzdihovale, jokale in tožile. Zdaj so šepetale v grob, pa spet divje tulile od bolečine, da so se njihovi glasovi razlegali preko mirne reke na drugo stran, kjer so se začeli zbirati ljudje, ki so z rastočo grozo poslušali tožbe in obtožbe črno obteženih žena. Ko se je zbralo več ljudi, je prišel orožnik in jih razgal. A kmalu se je zbrala nova gruča. Kriki žena so postajali glasnejši. Že so segali v glavno ulico.

Ko so se žene nekoliko umirile, se je približal od mosta neznan človek. V opankah je bil in v toplem kmečkem suknjiču, toda imel je mestni klobuk in dolge obnošene hlače. Ko je prišel bliže, je pozdravil, stopil h grobu in zmolił očenaš. Stanko mu je ponudil žganja. Neznaneec se je pokrižal in spil v rešitev vernih. Medtem je Rada položila na majhen krožnik kos kruha in od vsake jedi na grobu nekaj žlic ter ponudila krožnik neznanu. Ta je poljubil kruh, ki je ležal na robu krožnika, in začel počasi jesti.

"Že ob štiridesetdnevnici sem bil na mostu, a me niso pustili sem," je povedal čez čas. "Srečen sem, da morem vsaj ob polletnici počastiti spomin teh trpinov. To so morali biti dobri ljudje."

"Ali si jih poznal?"

"Bil sem priča njihove smrti."

Stanko in žene so se vprašujoče ozirli nanj. "Videl si, kako je umrl moj Aca; kako so umrli moji otroci?" je vzkliknila starka s svetlimi očmi. "Pripoveduj!"

Čudovito tiho je postalo. Reke ni bilo čuti, tudi krikov delavcev onstran vrbja na njivah ni nihče več slišal. Neznaneec je govoril počasi in brez poudarka. Toda poslušalcem ni ušla niti ena beseda.

"Tisto jutro sem se blizal s te strani mostu. Hotel sem v mesto; da si poiščem delo—izgane sem iz Bosne—a so me pred mostom zadržali. Bilo je pred policijsko uro, zato me niso pustili v mesto. Čez čas so me odvedli semle. Tu sem našel štiri moške z lopatami v rokah. Kopali so jamo. Okoli njih so stali vojaki z nasajenimi bajonetmi."

"Moj Bog, kaj govoriš!" je zajecjajala starka in si pokrila obraz z rokami.

"Sivi starec je komaj dvigal lopato, tudi ostalim ni šlo delo od rok. Sprva nisem vedel, kaj to pomeni, tedaj pa zakriči nanje eden od vajakov: 'Hitreje, nimamo časa!' Spoznal sem, da si kopljejo grob. Starec je dvignil glavo, beli lasje so se mu lepili na potno čelo. 'Moj Bog, ali je res?' je zajecjajal in spet zasadił lopato. Tedaj je eden od vajakov vzel starcu lopato in jo potisnil meni v roko. 'Na, kopijl, da ne boš drugič pred uro šel od doma!' Vzel sem lopato in kopal, kolikor so mi dale moči. Starec je medtem stal ob strani in strmel gori proti planinam. Ko je bila jama dovolj globoka, so prišli vojaki z vrvo, da bi nesrečnike povezali. Toda starec se ni dal. Stopili so dalje. 'Pustite mi živeti!' je zajecjajal najmlajši in se umaknil. Toda že ga je vojak sunil od zadaj in v hipu je bil zvezan. 'Zbogom, Stanojka!' je kričnil. 'Zbogom, Stevo in Dragica, otroka mojca!'"

"Joj, to je bil moj Radojko!" je zajokala Stanojka. Tudi ostale žene so komaj zadrževale jok.

"Poslušajmo!" je trdo zašepetala starka. "Poslušajmo, to je njihova zadnja ura."

"Priletel čokat mož v beli kučmi ni rekel ničesar, niti trenil ni z očmi. Bil je pravi kmet s planine, močan in miren."

"Jovo!" je zaklicala Rada in zajokala v ruto. "Tedaj je zaklical starec nenadoma proti meni, ki sem stal na drugi strani jame: 'Priatelj, skopal si mi grob. Na, tu imaš plačilo in spomin name! Spomin na Aca Krištica iz Izvora, gospodarja številnih čred in obsehnih pašnikov in gozdov!' Sezul je opanke in jih pomolel proti meni. Niti gani se nisem. Tedaj je častnik namignil vojaku, iztrgal opanke iz starčevih rok in jih zalučal proti meni. Poglejte, tole so njegovi opanki!"

Neznaneec je pokazal na svoje noge. Opanki so bili sicer močno obnošeni, a še vedno celi. Starka se je sklonila nad neznanečve noge in začela odpietati jermene na opankah.

"V tem ko sem stisnil opanke pod pazduho, je zagrmelo in videl sem samo še, kako so se vsi štirje zgrudili v jamo. Nobeden ni niti zajecjajal. Toda eden od njih najbrž še ni bil mrtev, kajti k jami je stopil častnik in ustrelil vanjo. 'Zakopijl!' so mi veleli. Roke so se mi tako tresle, da sem lopato komaj držal. 'Hitreje! Hitreje!' je zavpil vojak name in mi zagrozil s puško. S poslednjimi močmi sem sipal zemljo na mrtvece."

(Dalje prihodnjaja.)

SOD

Prežihov Voranc

Popičev Matuh je tistega leta zelo vztrajno začel popravljati sode. Sicer je bila šele spomlad, torej še ni nastopil čas popravov sodov, toda iz njegovega dvorišča je prečestokrat odmevalo:

"Žvink, žvink, žvink..."
In Popičev Matuh ni bil kak sodar.

Sosedje se nekaj časa niso zmenili za to nabijanje sodov, ker ga pa le ni bilo konec, si je ta ali oni rekel:

Kakšnega hudirja pa ima Matuh s temi sodi?"

In tako je šlo dalje.

Za vasio, na koncu doline, se je dvigala široka planina in ljudje so pravili, da so v planini hostniki. Parkrat so se tam tudi spopadli z Nemci, ki so imeli mrtve. Nato si Nemci niso upali kar tako v planino. Zato pa so tembolj pazili na vasi, da bi ta ne imela zvez s planino in da bi ne podpirala hostnikov. Včasih je le za las manjkalo, da Nemci hostnikov niso dobili v vasi.

Nemci so bili že pri prvih hišah, ko so hostniki zapuščali šele zadnje hiše. V tem viharjem življenju, skozi katerega je šla vasa, pa je mirno, enakomerno donelo iz Popičevega dvorišča:

"Žvink... žvink... žvink... žvink!"

Ko da bi na Matuha ne vplivalo, kaj se godi in kako njegovi sosiedje trepete pred Nemci. Enkrat so obkolili Nemci vas

in napravili po vseh hišah preiskavo. Na Popičevem dvorišču pa:

"Žvink, žvink, žvink—žvink, žvink!"

Enkrat so prišli in so odgnali nekaj ljudi. Na Popičevem dvorišču pa zopet:

"Žvink, žvink, žvink, žvink!"

Potem so prišli Nemci in so zažgali hišo na koncu vasi. Hiša še ni pridno gorela in že se je oglasilo Popičevo dvorišče:

"Žvink, žvink—žvink, žvink, žvink..."

Nemci so bili trdno prepričani, da ima vasa zvez s hostniki, vendar ji tega niso mogli dokazati, zakaj kadar koli so se tako iznenada udarili na vasa, so vedno udarili po praznem—hostnikov nikoli niso dobili v pest.

Enkrat so Nemci prišli tudi k Matuhu in ga izpraševali, če ve, da bi kdo imel zvez s planino. Matuh, ki je ravno stal pred hišo, se je počasi za usesom in rekel:

"Vrag ga zna, jaz sem star kmet in se ne brigam!"

Potem pa je počasi odšel proti mostu, ki je vodil na skedenj, pristopil k sodu, ki je stal tam, in začel mirne duše tolči s kladivom po obroči. Nemcem se nikakor ni mudilo, ker je bila malica dobra, zato so ostali sedeli pred mostom. Matuh pa se je ukvarjal s sodom. Obroči se nikakor niso dali pritrčiti, dasirav-

no je njegovo kladivo vztrajno pelo:

"Žvink, žvink, žvink..."

Nemci so postali nervozni.

"Nehaj no, zverina, saj svoje lastne besede ni mogoče slišati!"

Matuh je dobro izkoristil čas; ko so Nemci odšli, je bil tudi sod gotov, tako da ga ni bilo treba več nabijati.

Nekega jutra pa so Nemci spet prišli k Popiču. Bilo jih je ne- navadno veliko, vendar ni bilo med njimi kaj posebnega opaziti. "Matu, daj jim žganja," je ukazal Matuh, "jaz moram tisti sod malo popraviti. Proklete doge so čisto razsohle."

In začel je korakati proti mostu, kjer je stal sod. Toda pre-

den se je utegnil pobrati, je bil že obkoljen od esesovcev. Tisti vojak, ki ga je prej udaril s puško, je zdaj vpil:

"Zdaj smo te dobili tako rekoč in flagranti. Ti si torej tisti hudič. Ti se spoznaš na Morsejeve znake. Kaj pomeni ena točka?"

Udaril ga je enkrat z vso močjo s pestjo po obrazu.

Matuh se ni utegnil odgovoriti, ko je esesovec zavpil:

"Kaj pomenita dve točki?"

Na Matuha sta padla dva udar-

ca. Možu se je zdelo, da mu je vojak izbil škrobino v desni čeljusti in se je hotel pripraviti, da bi stvar izpljunil. Toda ni utegnil storiti, ker ga je vojak medtem zopet trikrat udaril in vpil:

"Kaj pomenijo tri točke?"

Matuh je tedaj utegnil izplju-

niti izbiti zob s kepo sokrvice. Potem je začelo padati po Matuhu od vseh strani:

"In štiri točke..."

"In ena točka s piko..."

"In dve točki s piko..."

"In tri točke s piko..."

"In ena točka in dve piki..."

Za vsako točko in za vsako piko je padel po en udarec na njegovo glavo. Nazadnje se že ni razločil noben alfabet več in so udarci kar deževali na Matuhovo telo. In tudi roke esesovcev niso več zadostovale za udarce, ampak so jim prišli na pomoč škorji, ki so se začeli udirati v kmetov trebuh. To je trajalo tako dolgo, dokler se Matuh ni zgrudil na tla in padel v nezavest. V zadnjem trenutku se je Matuhu še zablistalo, da ga je nekdo izdal, potem dolgo ni vedel za ničesar.

Vojaki so ga sedaj prenehali suvati, le eden ga je še s škornjem dregnil v rebra in zaklel: "Čakaj pes, ti se boš še spomnil Morsejevega alfabeta."

Potem je stopil en vojak na taterman po škaf vode in ga izlil na Matuha. Ta je počasi prihajal k sebi. Ko je spet odprl oči, na njih ni bilo nobene megle več in je videl mnogo jasnejše, kakor pa pred omedlečevjo. Čisto razločno je bral na obrazih esesovcev, da je za njega nastopil konec in da je izgubljen. Ko je to spoznal, so se njegove misli spet utrudile, tako da ni so vedele za ničesar več. Zapri je oči in tiho ležal dalje. Vojaki okrog njega so se nekaj pogovarjali, potem ga je eden spet sunil s škornjem in zakričal:

"Vstani, švinjaj!"

Matuh se je le s težavo skobacal pokoncu. Gredeč je hipoma pogledal obraze svojih domačih, ki so strmeli iz ozadja temne veže. Videl je tudi, da je njegovo dvorišče polno vojaštva.

Esosovci so Matuha porinili k sodu na mostu in tisti, ki je imel tudi prej prvo besedo, mu je grobo ukazal:

"Odpi dno!"

Ker Matuh ni takoj zapopadel smisla te zapovedi in se je še malo obotavljal, ga je silni udarec od zadaj spomnil k izvršitvi. Pograbil je torej za dleto in za kladivo in začel zbijati obroče na spodnjem koncu sode. Ko je zbil že dva obroča, dno še ni hotelo izpasti iz dog, moral je zbiti še tretji obroč in tedaj je dno šele padlo na tla.

"Dno je izbito," je rekel Matuh kakor strokovnjak.

"To vemo," je dejal eden vajakov in obrnil sod kvišku, tako, da je bila luknja zgoraj.

"V sod!" je zavpil neki drugi vojak nad Matuhom in ker se ta ni takoj zganil, so ga že prijeli trije, štirje vojaki okrog pasu, ga dvignili kvišku in ga potlačili z nogami navzdol v sod. Dva vajaka sta pograbila dno in ga paveznila na sodovo odprtino, iz katere je molela še glava. Z dnom sta ga tolkla po glavi, ki se je poniževala, toda pri tem opravlku se je težko hrastovo dno razletelo na dva dela in Ma-

tuha glava se je zopet nekoliko dvignila. Tedaj je neki vojak pristopil in postavil na glavo puškino kopito s tako močjo, da se je glava za celo velikost ponizala.

Takrat pa je pristopili tisti esesovci, ki je bil komandant.

"Ne prehitro lubiti," je dejal. Nato je zaklical v množico vojaštva na dvorišču, iz katere je potem prišel vojak, ki je začel vde-

vati sodu dno. Bil je najbrž kak sodar po poklicu, ker je to delo silno naglo opravil. Iz Popičevega dvorišča je zopet zabobnelo kakor tolikokrat:

"Žvink, žvink, žvink..."

Danes ta odmev ni bil tako strašno votel, kakor druge krat. Na to so vojaki spustili sod na dvorišče in ker je bil navdov na most precej strm, se je sod dobro zaletel, pritrkljal do hišnega vhoda, se odbil na hišnem pragu in se ustavil sredi dvorišča.

Iz veže so takrat izginili blede obrazi domačinov in se umaknili v notranjost hiše.

Razen vojaštva ni bilo nikjer žive duše. Toda esesovci so hoteli s svojo kaznijo zastrašiti vas. Najprej so nagnali iz hiše domačine, potem so zbobnali skupaj vse ljudi, ki so jih našli po vasi. Ljudje niso vedeli zakaj prav za prav gre in so neumno strmeli v sod sredi dvorišča, toda komandantov glas jih je kmalu podučil.

"Videli boste, kako se kaznuje izdajalec. Popičev Matuh je celo leto dajal banditom znamenje v planino, da jih nismo mogli nikdar dobiti. Tudi vi drugi niste boljši. Zdaj bo crknil v istem sodu, s katerim nas je izdajal."

Ljudje se še niso zavedli groznega konca, ki je čakal Matuha. Tedaj je komandant zavpil:

"Zabijte žeblje!"

Pristopil je vojak s pestjo dolgih žebeljev in skladivom ter začel zabijati žeblje v doge. Sedaj je bil odmev mrtvaško votel:

"Bum, bum, bum..."

Zdaj je ljudem zastala kri po žilah.

Nato sta morala dva kmeta začeti kotaliti sod iz dvorišča na cesto. Za njima je šlo nekaj vajakov z napetimi pištolami v rokah. Potem so šli vaščani, a za njimi je stopalo zopet vojaštvo s pripravljenim orožjem. Tako je šlo po celi vasi.

Iz sode ni bilo slišati nobenega ropotanja, a tudi kakih stokov ni bilo slišati, dasiravno so bili živci vseh vaščanov napeti kakor strune in so razločili vsak škrt peska pod sodom. Nekateri vaščani so se tolažili, da je mogoče Matuh medtem že mrtev.

Cesto po vasi je malo visela in

tuhovala se je zopet nekoliko dvignila. Tedaj je neki vojak pristopil in postavil na glavo puškino kopito s tako močjo, da se je glava za celo velikost ponizala.

Takrat pa je pristopili tisti esesovci, ki je bil komandant.

"Ne prehitro lubiti," je dejal. Nato je zaklical v množico vojaštva na dvorišču, iz katere je potem prišel vojak, ki je začel vde-

vati sodu dno. Bil je najbrž kak sodar po poklicu, ker je to delo silno naglo opravil. Iz Popičevega dvorišča je zopet zabobnelo kakor tolikokrat:

"Žvink, žvink, žvink..."

Danes ta odmev ni bil tako strašno votel, kakor druge krat. Na to so vojaki spustili sod na dvorišče in ker je bil navdov na most precej strm, se je sod dobro zaletel, pritrkljal do hišnega vhoda, se odbil na hišnem pragu in se ustavil sredi dvorišča.

Iz veže so takrat izginili blede obrazi domačinov in se umaknili v notranjost hiše.

Razen vojaštva ni bilo nikjer žive duše. Toda esesovci so hoteli s svojo kaznijo zastrašiti vas. Najprej so nagnali iz hiše domačine, potem so zbobnali skupaj vse ljudi, ki so jih našli po vasi. Ljudje niso vedeli zakaj prav za prav gre in so neumno strmeli v sod sredi dvorišča, toda komandantov glas jih je kmalu podučil.

"Videli boste, kako se kaznuje izdajalec. Popičev Matuh je celo leto dajal banditom znamenje v planino, da jih nismo mogli nikdar dobiti. Tudi vi drugi niste boljši. Zdaj bo crknil v istem sodu, s katerim nas je izdajal."

Ljudje se še niso zavedli groznega konca, ki je čakal Matuha. Tedaj je komandant zavpil:

"Zabijte žeblje!"

Pristopil je vojak s pestjo dolgih žebeljev in skladivom ter začel zabijati žeblje v doge. Sedaj je bil odmev mrtvaško votel:

"Bum, bum, bum..."

Zdaj je ljudem zastala kri po žilah.

Nato sta morala dva kmeta začeti kotaliti sod iz dvorišča na cesto. Za njima je šlo nekaj vajakov z napetimi pištolami v rokah. Potem so šli vaščani, a za njimi je stopalo zopet vojaštvo s pripravljenim orožjem. Tako je šlo po celi vasi.

Iz sode ni bilo slišati nobenega ropotanja, a tudi kakih stokov ni bilo slišati, dasiravno so bili živci vseh vaščanov napeti kakor strune in so razločili vsak škrt peska pod sodom. Nekateri vaščani so se tolažili, da je mogoče Matuh medtem že mrtev.

Cesto po vasi je malo visela in

tuhovala se je zopet nekoliko dvignila. Tedaj je neki vojak pristopil in postavil na glavo puškino kopito s tako močjo, da se je glava za celo velikost ponizala.

Takrat pa je pristopili tisti esesovci, ki je bil komandant.

"Ne prehitro lubiti," je dejal. Nato je zaklical v množico vojaštva na dvorišču, iz katere je potem prišel vojak, ki je začel vde-

vati sodu dno. Bil je najbrž kak sodar po poklicu, ker je to delo silno naglo opravil. Iz Popičevega dvorišča je zopet zabobnelo kakor tolikokrat:

"Žvink, žvink, žvink..."

Danes ta odmev ni bil tako strašno votel, kakor druge krat. Na to so vojaki spustili sod na dvorišče in ker je bil navdov na most precej strm, se je sod dobro zaletel, pritrkljal do hišnega vhoda, se odbil na hišnem pragu in se ustavil sredi dvorišča.

Iz veže so takrat izginili blede obrazi domačinov in se umaknili v notranjost hiše.

Razen vojaštva ni bilo nikjer žive duše. Toda esesovci so hoteli s svojo kaznijo zastrašiti vas. Najprej so nagnali iz hiše domačine, potem so zbobnali skupaj vse ljudi, ki so jih našli po vasi. Ljudje niso vedeli zakaj prav za prav gre in so neumno strmeli v sod sredi dvorišča, toda komandantov glas jih je kmalu podučil.

"Videli boste, kako se kaznuje izdajalec. Popičev Matuh je celo leto dajal banditom znamenje v planino, da jih nismo mogli nikdar dobiti. Tudi vi drugi niste boljši. Zdaj bo crknil v istem sodu, s katerim nas je izdajal."

Ljudje se še niso zavedli groznega konca, ki je čakal Matuha. Tedaj je komandant zavpil:

"Zabijte žeblje!"

Pristopil je vojak s pestjo dolgih žebeljev in skladivom ter začel zabijati žeblje v doge. Sedaj je bil odmev mrtvaško votel:

"Bum, bum, bum..."

Zdaj je ljudem zastala kri po žilah.

Nato sta morala dva kmeta začeti kotaliti sod iz dvorišča na cesto. Za njima je šlo nekaj vajakov z napetimi pištolami v rokah. Potem so šli vaščani, a za njimi je stopalo zopet vojaštvo s pripravljenim orožjem. Tako je šlo po celi vasi.

Iz sode ni bilo slišati nobenega ropotanja, a tudi kakih stokov ni bilo slišati, dasiravno so bili živci vseh vaščanov napeti kakor strune in so razločili vsak škrt peska pod sodom. Nekateri vaščani so se tolažili, da je mogoče Matuh medtem že mrtev.

Cesto po vasi je malo visela in

tuhovala se je zopet nekoliko dvignila. Tedaj je neki vojak pristopil in postavil na glavo puškino kopito s tako močjo, da se je glava za celo velikost ponizala.

Takrat pa je pristopili tisti esesovci, ki je bil komandant.

"Ne prehitro lubiti," je dejal. Nato je zaklical v množico vojaštva na dvorišču, iz katere je potem prišel vojak, ki je začel vde-

Slovanska knjižnica v Ljubljani

Ljubljana. — Slovanska knjižnica, ki je nastala iz prejšnje Mestne knjižnice, je poleg Narodne in univerzitetne biblioteke največja študijska knjižnica v Ljubljani. Medtem ko je Mestna knjižnica pred osvoboditvijo štela okoli 14.000 knjig najrazličnejše vsebine, je z letom 1946 postala izključno študijska knjižnica z značajem slovanske knjižnice. V njej se danes zbirajo knjige v vseh slovanskih jezikih in tudi knjige v vseh jezikih, ki obravnavajo vprašanja slovanskih držav. Tako ureditev knjižnice nedvomno najbolj ustreza našim novim kulturnim potrebam in ko bo dotok knjig iz vseh bratskih slovanskih držav res tak, kot si ga želimo, bo knjižnica bogat vir za temeljit študij slehernemu, ki se hoče dobro spoznati s kulturo in znatostjo slovanskih narodov. Vendar pa je knjižnica že danes in z vsakim dnem bolj založena z vrsto najboljših del sovjetske, češke, slovaške, poljske, bolgarske in jugoslovanske literature. Zaenkrat je najpomembnejši češki oddelek, ki šteje okoli 2200 del, kar predstavlja največjo zbirko izbrane češke književnosti v Sloveniji. Ta oddelek se danes izpopolnjuje z deli povojne češke in slovaške književnosti.

Dotok novih knjig pa je viden predvsem v oddelku sovjetske knjige. Tu je sedaj že razmeroma bogata zaloga sovjetske znanstvene, leposlovne in politične literature; ta oddelek je v knjižnici nov, kajti bivša Mestna knjižnica ni imela nobene ruske knjige.

Slovanska knjižnica sestoji iz: slovanskega oddelka, komunalnega oddelka in čitalnice.

Komunalni oddelek služi za študij zgodovine mesta Ljubljane in njene okolice ter vsebuje vrsto dragocenih in redkih del.

Slovanski oddelek zbira leposlovno in znanstveno književnost vseh slovanskih narodov, poleg izvirnikov pa so tudi prevodi v slovenščini in po potrebi tudi v srbskem in hrvaškem jeziku. V prvi vrsti so tu seveda dela, ki so izšla po osvoboditvi v Sloveniji, potem knjige srbskih, hrvaških, makedonskih, črnogorskih in bosanskih založb. Iz teh knjig se bravec lahko dobro seznani s kulturnim bogastvom jugoslovanskih narodov, med njimi tudi z novo nastajajočo makedonsko književnostjo, ki je šele po osvoboditvi dobila vse možnosti za svoj popoln razmah.

Leaving City

Party severely in need of a good car. Cash deal. Call until 7 P. M.
Phone SEELEY 0607

Za

HRBTOBOL

ki pride valed
REVMAZMA

